

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande över delbetänkandet Validering i högskolan – för tillgodoräknande och livslångt lärande, SOU 2018:29

Saco, Sveriges Akademikers Centralorganisation har beretts tillfälle att yttra sig över förslagen i delbetänkandet Validering i högskolan – för tillgodoräknande och livslångt lärande (U2018/01749/UH). Förslagen i delbetänkandet syftar till att förbättra förutsättningarna för generösa, flexibla och rättvisa erkännanden av tidigare lärande, oberoende av var, när och hur individen har utvecklat sin kompetens.

Sacos synpunkter i korthet:

- Saco tillstyrker i huvudsak Valideringsdelegationens förslag om ett mer flexibelt och generöst tillgodoräknande samt att tillgodoräknade utvidgas till att gälla informellt- och icke-formellt lärande.
- Saco ställer sig bakom förslaget om en mer centraliserad hantering av ansökan om prövning av tillgodoräknande vid lärosäten.
- Saco avstyrker Valideringsdelegationens rekommendation om att gemensamma riktlinjer ska tas fram av lärosätena. Saco föreslår istället att Universitet -och högskolerådet ges uppdraget att tillsammans med lärosäten och arbetsliv ta fram nationella kriterier för bedömning och erkännande av tidigare lärande.
- Saco tillstyrker förslaget att i instruktionen för Universitet -och högskolerådet reglera uppdraget att främja lärosätenas arbete med erkännande av tidigare lärande. Saco föreslår att Universitet -och högskolerådet därutöver ges ett samordningsuppdrag för arbetet med framtagande av de nationella kriterierna.
- Saco avstyrker förslaget att ersättning endast ska ges vid beslut om tillgodoräknande. Ersättningen bör betalas ut oavsett resultatet av valideringen. Saco motsätter sig också förslaget om generella schabloner vid prövning av reell kompetens. Saco föreslår istället att olika ersättningsnivåer utreds.
- Saco tillstyrker förslaget om förbättrad redovisning av tillgodoräknande.

- Saco instämmer i Valideringsdelegationens förslag att ge Universitetskanslerämbetet i uppdrag att genomföra granskning av lärosätenas arbete med validering för tillgodoräknande.
- I likhet med Valideringsdelegationens förslag anser Saco att möjligheten till erkännande av tidigare lärande i form av tillgodoräknande även ska omfatta uppdragsutbildningen.
- Saco avstyrker Valideringsdelegationens förslag att ge Universitet -och högskolerådet ett utvidgat uppdrag att utfärda förhandsbesked i form av utlåtanden. Vi anser att de försöksverksamheter som pågår först behöver utvärderas innan hantering och bedömning av förhandsbesked avgörs i form av uppdrag till lärosäten och myndigheter.

Kommentarer

5.7.1 Flexibelt och generöst tillgodoräknande

Valideringsdelegationen föreslår att bestämmelser om tillgodoräknade i högskoleförordningen (1993:100) anpassas utifrån principen om *generöst och flexibelt* tillgodoräknande och utvidgas till att även gälla tillgodoräknande som utvecklas i informella och icke-formella sammanhang. Saco välkomnar syftet med förslaget att fler personer ska kunna få sitt tidigare lärande bedömt och erkänt för tillgodoräknande inom högskolan. Det kan leda till att fler individer förkortar sin utbildningstid och etablerar sig snabbare på arbetsmarknaden.

För att resultatet av en validering ska bli användbart och legitimt måste genomförandet ske med hög kvalitet och tillförlighet. Saco vill därför betona att tillämpningen av ett generöst och flexibelt tillgodoräknande aldrig får göra avkall på kraven för att nå en examen inom högskolan. Kraven ska vara lika för alla oavsett hur de nås. Annars riskeras värdet av högskolans examina att urholkas. Huruvida principen om generöst och flexibelt tillgodoräknande kan tillämpas med rättssäkerhet är alltså avhängigt lärosätenas arbete med modeller och metoder för likvärdig bedömning av individens tidigare lärande. Utan dessa är det svårt för lärosätena att påvisa om det föreligger *väsentliga skillnader* mellan de kunskaper och färdigheter individen åberopar och målen för en utbildning.

En utvidgning av möjligheterna att tillgodoräkna tidigare lärande som motsvarar en kvalifikation i SeQF på samma nivå som högskoleexamina innebär även att utbildningar i andra delar av utbildningssystemet kan likställas en högskoleutbildning. Exempel på sådana utbildningar är de som leder till kvalificerade yrkeshögskoleexamen inom yrkeshögskolan. Det vill säga om det inte förekommer några väsentliga skillnader i utbildningarnas resultat av lärande. Därför är det viktigt att kvaliteten på utbildningar med avseenden på både genomförandet och utfallet i termer av lärande är lika hög på alla nivåer.

Saco vill också peka på att nyttan med tillgodoräknande av tidigare utbildning endast kan uppnås om det samtidigt finns möjlighet att komplettera med den utbildning som återstår. Därför bör incitamenten för lärosäten att anordna fristående kurser öka.

5.5.3 En mer centraliserad hantering

Det finns stora skillnader i arbetet med att kartlägga, bedöma och erkänna reell kompetens i form av tillgodoräknande. Därför anser Saco att en centraliserad hantering av ansökningar på respektive lärosäte kan

öka likvärdigheten och rättssäkerheten i tillämpningen av bestämmelserna om tillgodoräknande vid universitet och högskolor.

5.4.5 Behov av gemensamma riktlinjer

I delbetänkandet rekommenderar Valideringsdelegationen att lärosätena samarbetar för att upprätta gemensamma riktlinjer kring arbetet med erkännande av tidigare lärande. Sveriges universitet -och högskoleförbund anges få en viktig roll för att utveckla detta samarbete och samsynen mellan lärosäten.

För att åstadkomma en sammanhållen struktur för validering som är gångbar mellan lärosäten och i arbetslivet krävs ett tydligt samordnade ansvar för samverkan mellan såväl myndigheter, arbetsliv som lärosäten. Den samordnade rollen måste också ha resurser, kompetens och befogenheter att åstadkomma samsyn på systemnivå. Det kan exempelvis innebära att ha tolkningsföretråde i de fall samsyn kring viss regeltillämpning inte går att uppnå mellan lärosätena. Det kan också handla om att på lång sikt kunna avvara resurser för att arbeta med frågorna. Det ansvaret varken kan eller bör åläggas Sveriges universitet -och högskoleförbund. Saco föreslår istället att Universitet-och högskolerådet ges uppdraget att ta fram nationella kriterier för bedömning och erkännande av tidigare lärande i samverkan med lärosäten och arbetsliv. Därför avstyrker Saco Valideringsdelegationens rekommendation.

5.7.3 Långsiktigt uppdrag och fortsatt utvecklingsarbete

Saco tillstyrker förslaget att i instruktionen för Universitet -och högskolerådet reglera uppdraget att främja lärosätenas arbete med erkännande av tidigare lärande. I det uppdraget bör uppgiften att utarbeta nationella kriterier för lärosätenas erkännande av såväl formellt som informellt och icke-formellt lärande ingå. Uppgiften bör genomföras i samverkan med lärosäten och arbetslivets parter. Det förutsätter att Universitet -och högskolerådet ges ett samordnat ansvar för att de strukturer, processer och metoder som tas fram för att pröva individers reella kompetens mot en kvalifikation är tillförlitliga, legitima och relevanta för sitt ändamål. Saco föreslår därför att Universitet-och högskolerådet också ges ett samordningsuppdrag.

5.7.4 Resurstilldelning som beaktar kostnader för bedömning av tidigare lärande

I delbetänkandet görs bedömningen att en särskild ersättning vid sidan av ordinarie takbeloppet bör utbetalas till universitet och högskolor för tillgodoräknande som baseras på reell kompetens. Saco delar denna bedömning. I remissvaret till promemorian *Validering med mervärde* (U2016/03105/GV) framhåller Saco att det bör finnas en ekonomisk ersättning kopplad till lärosätenas uppdrag att pröva reell kompetens

för behörighet eller tillgodoräknande av utbildning. Ersättningen bör betalas ut oavsett resultatet av valideringen. Processen att kartlägga och bedöma reell kompetens kan ta mycket tid och resurser i anspråk. För det ska lärosätena ha betalt. Därför motsätter sig Saco bedömningen att utbetalning endast ska ske vid ett beviljat tillgodoräknande. Saco avstyrker också förslaget om en genomsnittlig schablonersättning per tillgodoräknande och föreslår istället att olika nivåer på schablonbelopp utreds. Kostnaderna för att pröva reell kompetens kan variera mellan olika utbildningar och beroende på tidsåtgången eller omfattningen av valideringsinsatserna. Utredningen bör därför belysa om ersättningen bör differentieras utifrån dessa skillnader.

5.7.2 Förbättrad redovisning av tillgodoräknande

Saco tillstyrker Valideringsdelegationens förslag om att fler uppgifter som rör tillgodoräknande av studenter ska föras in både i högskolornas studieregister och Statistiska Centralbyråns universitet -och högskoleregister. Det kan förbättra redovisningen av de tillgodoräknanden som sker på universitet och högskolor samt på vilka grunder och nivåer dessa görs. Förutom de uppgifter som föreslås i delbetänkandet anser Saco att lärosätena även bör samla in och redovisa uppgifter som kan användas för att följa upp och mäta effekter av valideringsinsatserna. Exempelvis genom att analysera huruvida ett tillgodoräknande har lett till att förkorta utbildningstiden för individen eller resulterat i jobb.

5.7.5 Uppföljning och kvalitetsgranskning

Valideringsdelegationen föreslår att Universitetskanslersämbetet ges i uppdrag att genomföra granskningar av lärosätenas arbetsprocesser och deras tillämpning av bestämmelser vad gäller erkännande och tillgodoräknande av tidigare lärande. Saco instämmer i Valideringsdelegationens förslag. Granskningen bör säkerställa att såväl prövning som beslut om tillgodoräknande av tidigare lärande sker likvärdigt och ändamålsenligt. Saco anser också att effekterna av valideringsinsatserna bör mätas och utvärderas.

6.4 Möjlighet till tillgodoräknande inom uppdragsutbildning

Saco anser att möjligheten till erkännande av tidigare lärande i form av tillgodoräknande även ska omfatta uppdragsutbildningen. I synnerhet är det viktigt för individer som är i behov av omskolning eller kompetensutveckling för att kunna ställa om till nya arbetsuppgifter eller yrkesroller.

7. Förhandsbesked om tillgodoräknande

Valideringsdelegationen bedömer att ett förhandsbesked om en sökandes kunskaper och färdigheter bör ges i form av ett utlåtande.

Syftet med förhandsbesked är att underlätta för individer att avgöra omfattningen av den komplettering som återstår för att nå examen. Saco anser att ett förhandsbesked kan fylla en viktig funktion för yrkesverksamma att ta steget till att påbörja studier för att kompetensutvecklas eller omskola sig. Om förhandsbeskedet ska uppfylla sitt syfte behöver dess status och gångbarhet, mellan olika lärosäten och i arbetslivet, klargöras. Saco anser att de försöksverksamheter som pågår först behöver utvärderas innan hantering och bedömning av förhandsbesked avgörs i form av uppdrag till lärosäten och myndigheter. Saco avstyrker därför Valideringsdelegationens förslag att ge Universitet -och högskolerådet ett utvidgat uppdrag att utfärda förhandsbesked i form av utlåtanden.

Sveriges Veterinärförbund ansluter sig till Sacos svar.

Bilägger även svar från följande Sacoförbund; Akademikerförbundet SSR, Civilekonomerna, DIK., Jusek, Naturvetarna, Sveriges läkarförbund och Sveriges Tandläkarförbund.

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Universitetslärare och forskare, SULF, har skickat in sina svar direkt till departementet.

Med vänlig hälsning
Sveriges akademikers centralorganisation

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Ana Andric
Utredare